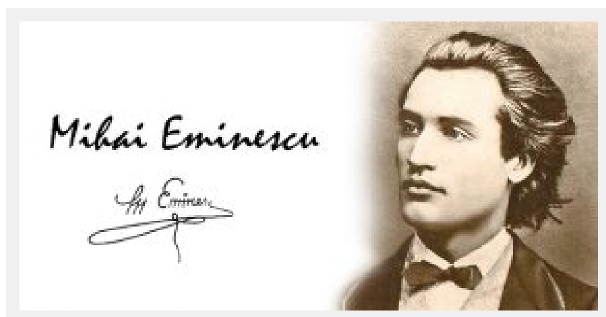

Mihai Eminescu - Tradarea lui Voda Cuza, o pata pentru vecii vecilor pe steagul tarii

Domnia lui Voda Cuza e istoriceste cea mai insemnata de la fanarioti incoace, atat in bine cat si in rau. Se poate spune ca toate creatiunile acestei domnii au acest indoit caracter: sub impulsiunea ingramadirii trebuintelor moderne, romanii au pierdut pentru multa vreme dreapta masura a lucrurilor; institutii, legi, limba, c-un cuvant toate formele vietei publice aveau un aer pripit si netemeinic. Numele inlocuia aproape pretutindenea fondul, haina magistratului francez avea sa reprezinte in Romania capacitatea juridica, titlul profesorului din Franta, castigat aicea cu multa inlesnire, tinea locul invataturii lui.

Luand in serios proverbele ca *„haina-l face pe om"* si ca *„acela caruia D-zeu ii da o slujba ii da si minte destula pentru ea"*, Romania pare inca a fi statul despre care Oxenstierna spunea regelui sau sa mearga sa vada cu ce mica portie de intelepciune se pot *„ferici"* statele.

Pe cat domnea insa intr-o parte a generatiei trecute o suficienta nemaipomenita, tot pe atata cealalta parte a inteligentii nationale se impluse de neincredere fata cu toate creatiunile lui Cuza Voda, fata chiar cu acele a caror necesitate s-ar fi putut discuta pana la un punct oarecare, al caror caracter indoielnic era poate cauzat mai mult prin relele baze ce li se pusese decat prin sine insile. Se'ntelege ca generatia actuala nu este in stare de a hotari care din aceste doua directii spirituale are dreptate, cea increzuta si optimista sau cea sceptica si pesimista, caci nici una nici cealalta nu sunt inca atinse de indeferentism, n-au renuntat de a voi binele comun*.

Vor trece veacuri si nu va exista roman caruia sa nu-i crape obrazul de rusine de cate ori va rasfoi istoria neamului sau la pagina lui 11 februarie si stigmatizarea acelei negre felonii va rasari pururea in memoria generatiilor, precum in orice an rasare iarba langa mormantul vandutului Domn. C-un cuvant crima de la 2 mai a fost un act de curaj, cea de la 11 fevruarie un act de lasitate si istoria scuza cinismul, scuza crimele cari au sinceritatea de-a fi cum sunt, scuza oamenii cari au curajul caracterului si inclinarilor lor, caci ei sunt din lemnul din care se cioplesc oamenii mari, dar ceea ce istoria nici unui

popor din lume n-a scuzat vrodata e lasitatea. Si oamenii cari conduceau pe soldat la rusine o stiau aceasta, le era frica de soldatul de rand, le era frica de taranul acesta onest care, cu pumnul lui vartos, i-ar fi strivit sa fi stiut unde-l duce. *„Doamna a nascut un print”* li s-a zis oamenilor si numai greco-bulgarii ce dezonorau uniforma ofitereasca, stiau ce e la mijloc.
Dar sa lasam procesul lui 2 mai, pe care d. Boerescu'l va pierde impreuna cu toti contimporanii, caci, daca nu tagaduim gresalele lui Voda Cuza, cea mai constanta greseala a lui era pripa, rasarita din sila de temporizare, pe de alta parte orbi am fi si rai romani daca am tagadui meritele lui. Am intelege chiar ca sa-i arunce manusa oamenii nepartinitori; am intelege-o sa i-o arunce viitorul. Trecutul n-are acest drept, caci nu e unul din contimporanii sai care sa fie vrednic de una ca aceasta**.

Sa se tina bine minte ca Voda Cuza a iertat prin viu grai si in scris tuturor... absolut tuturor, numai colonelului Leca si altor catorva nu; nu pentru el personal, ci pentru pata pe care acesta a pus-o pentru vecii vecilor pe steagul tarii. E unicul caz in istoria romanilor. Au cazut Domni prin rebeliune fatisa a poporului sau a armatei, au cazut prin amicii lor fatarnici; nici un Domn roman, absolut nici unul n-a cazut prin tradarea strajei domnesti; orice straja, chiar adversara Domnului, pe cat era straja au privit in unsul lui Dumnezeu pe oaspetele credintei ei, si oaspetii sunt sfinti chiar pentru popoarele cele mai barbare, necum pentru cele civilizate.

Noi nu vorbim pentru fostul colonel de vanatori. Ne-am feri chiar de-a-i pronunta porecla, pentru ca o suma de oameni cumsecade suporta fara vina inconvenientul de-a avea aceeasi porecla. Apoi acest domn nu ar fi nici in stare sa ne priceapa. Cat de departe este de a sti izolarea si retragerea ce i se cuvine ne-a dovedit o scrisoare publicata de d-sa in *„Romania libera”*, prin care se punea la dispozitie un om ce-l calomniase, cum pretindea. Ei bine, fostul colonel de vanatori isi inchipuieste inca ca exista, nu in Romania, dar in universul intreg, de la Polul de nord pana [la] cel de sud si in curmezisul celor doua emisfere, un singur om care sa-i datoreasca raspundere sau sa-i mai ceara raspundere? Mortilor de soiul acesta nu li se datoreste, nu li se cere raspundere. Ei sunt afara de cercul omenirii, precum a fost Cain, a carui fapta e o copilarie pe langa cea din noaptea de 11 fevruarie. Daca acest d. ar fi avut curajul pe care pretinde a-l avea azi, cand orice fiinta vietuitoare il dispenseaza de raspundere, ar fi sfarsit de-a doua zi dupa 11 fevruarie cu sine insusi, pentru a sterge pata de pe niste bieti soldati nevinovati si amagiti, care fusesera scosi din cazarma sub pretextul ca *„Doamna nascuse un copil”*.
Dar au conspirat toti atuncea, si conservatori si liberali? Ei si?

Oameni independenti, liberi a [ataca] actele unui Domn ce facuse o lovitura de stat, erau pe calea de-a comite [o crima] politica care, reusind, avea sa fie un succes politic. Se‘ntelege ca oamenii politici trag tot folosul posibil pentru cauza lor dintr-un act de tradare care le vine la’ndemana; dar aceasta nu va sa zica ca ei aproba tradarea sau iubesc pe tradator. Odata faptul miselesc indeplinit, cel ce l-a comis se inlatura din viata publica pe de-a pururea. De vrea sa traiasca fiziceste mai departe, traiasca, caci impunitatea judecatoreasca i-e asigurata; dar moraliceste e mort si un rol in viata publica nu mai poate juca.

Noi insine am fi tacut despre aceasta fapta, am fi uitat, caci asemenea lucruri se uita, dar nu se iarta niciodata, cand n-am vedea pe aceste personaje bagandu-se inainte si intunecand momentele cele mai luminoase ale vietii poporului nostru. In loc de a se ascunde, ei din contra pozeaza in lumina electrica a unor zile mari pentru ca sa se vaza cret cu cret toate zbarciturile negrului si criminalului monstru.

Ce e in adevar Simeon Mihalescu pe langa acel colonel de la 11 fevruarie? Un inger. Ce e Pietraru, care a ridicat mana criminala contra unui om de stat caruia nu-i jurase niciodata credinta, care nu era incredintat pazei lui? Daca pe colonelul de la vanatori l-ar fi chemat Pietraru n-ar fi facut ceea ce-a facut actualul general.

In decursul istoriei noastre s-au intamplat ceva analog, nu asemanator, in zilele fiului lui Stefan-Voda, Petru, pronumit Rares.

Petru Voda fusese scos din domnie prin trei armate de invazie intrate in acelasi timp in Moldova: polona, tatara si turceasca. Intamplarile sale, in vremea fugii in Ardeal, a petrecerii in cetatea Ciceului, a mergerii la Tarigrad, formeaza un roman intreg in cronicele noastre. In timpul lipsei sale domnisori ilegitimi ocupara tronul, pana ce fiul leului se arata din nou la marginea tarii. Unii boieri, pentru a castiga favoarea lui Petru Voda, auzind ca soseste, ucisera pe domnisorul ilegitim dupa vremuri si alergara inaintea lui Petru sa i se inchine, espunandu-si meritele ce le aveau in a lor parere. Petru Voda era de felul lui un om bland precum se stie. Multumitu-le-au el tradatorilor pentru fapta lor? Da… a pus sa le multumeasca calaul.

El n-a primit coroana sa proprie din mani de ucigasi si bine a facut. Dar acei colonei sau generali de pe atunci inlaturasera o piedeca din calea lui? El s-a folosit in adevar de aceasta inlaturare, dar n-a aprobat-o nicicand.

Asadar nu credem ca e loc de mirare daca in vremi mai blande, dar totusi in momente in care tara are nevoie de reinviarea tuturor instinctelor ei morale, unii membri influenti, mai ales din cei batrani ai

partidului conservator, desi au aclamat cu bucurie principiul regalitatii, au evitat totusi de-a se‘ntalni fata in fata cu cel care a cautat, in ciuda lumei, de-a fi initiatorul acelei idei.***

*_CURIERUL DE IASI_, 18 martie 1877
**_TIMPUL_, 27 februarie 1882
***_TIMPUL_, 18 martie 1881